

Discursul rectorului Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, domnul acad. prof. univ. dr. Ioan-Aurel Pop

Magnifice Rector,
Domnule Președinte al Senatului,
Doamnelor și Domnilor prorectori, decani, prodecani,
Dragi colegi și studenți,
Onorat și distins auditoriu,

Cuvântul acesta de salut, la ceas aniversar, se vrea un prinos adus tuturor generațiilor de români transilvani care s-au dat, de-a lungul secolelor, muncii tăcute ca să poată trăi și pentru ca urmașii lor să primească, în fine, învoirea de a înălța marile școli ale neamului, între care Universitatea din București, plasată în prim plan. Efigia aceasta prețioasă – Universitatea din București – s-a constituit timp de secole, dar actul de refondare din 1864 este fundamental, fiindcă la împlinirea lui a contribuit întreaga națiune, în frunte cu principele Alexandru Ioan Cuza (moldovean prin naștere), cu pleiada de dascăli munteni, olteni, transilvani, plini de erudiție și de speranță.

Acest cuvânt este închinat și zecilor de profesori de la Universitatea din București sau formați la această generoasă universitate, care au activat după Marea Unire la Universitatea Națională a Daciei Superioare, devenită Universitatea „Regele Ferdinand I” și numită acum Universitatea Babeș-Bolyai. Lor le aducem lauda noastră de suflet și, prin ei, îndreptăm omagiul nostru instituției prestigioase care i-a format și care celebrează azi un secol și jumătate de existență neîntreruptă.

Fără universitățile din Cluj, Iași și Timișoara – oricâtă democrație autentică ar exista astăzi în școala românească – învățământul nostru superior ar fi de neimaginat, dar fără Universitatea din București, acest învățământ ar fi lipsit de reperul de bază. Ne raportăm mereu la *Alma Mater* bucureșteană fiindcă, așa cum țara cea mare a avut nevoie de un principiu centralizator, preluat de noi după modelul francez, și școala superioară în ansamblul său are nevoie de reperul său din Capitală.

Învățământul superior în limba română s-a format, însă, treptat și concomitent, în mai multe centre ale spațiului locuit de români. Un om de spirit, din boema clujeană de-odinioară, cu iz de cafenea vieneză, le spunea confrăților „regățeni”, la un pahar prelung de vin de Jidvei, să nu se laude prea tare cu realizările lor de peste munți, „căci, noi, ardelenii, așa înstrăinați și umiliți cum am fost prin secole, v-am dat două lucruri esențiale, anume statele românești și școlile românești”. Aluzia, deși învăluită în aburii licorii lui Bachus, era clară: Țara Românească se trezise la viață, ca dintr-o lungă letargie, în urma descălecatului lui Negru Vodă, pe la 1290 (prin anii '70 ai secolului trecut ieșiseră la iveală noi dovezi, inclusiv arheologice, ale trecerii unei cete de făgărășeni, conduși de un voievod al lor, pe la finele secolului al XIII-lea, spre Câmpulung și Argeș; datele acestea le evidențiaseră istoricul sibian Thomas Năgler, pe urmele lui Gheorghe I. Brătianu); Moldova supusă Ungariei și Moldova liberă se născuseră grație impulsurilor venite din Maramureș, prin Dragoș și, respectiv, Bogdan, priviți amândoi ca voievozi întemeietori; mai târziu, scrisul românesc și tiparul românesc s-au născut în Transilvania, precum și prima școală în care s-a predat românește, în Șcheii Brașovului; iar când s-a pus problema trecerii la școli românești la sud și est de Carpați – unde slavonia și limba greacă păreau să îngroape spiritul național – impulsul a venit tot dintre munți, de unde un Gheorghe Lazăr a reînviat la Academia Domnească din București, fondată de domnul-martir Constantin Brâncoveanu, româna ca limbă de predare... Apoi, când Alexandru Ioan Cuza a creat prima universitate modernă a țării, Universitatea din Iași, a apelat, pentru alcătuirea corpului profesoral de elită, la dascăli români ardeleni – de la Simion Bărnuțiu până la Ștefan Micle – formați în școlile de tradiție ale Occidentului. La fel s-a întâmplat și la 1864, când s-a creat Universitatea din București, și la 1866, când s-au pus bazele Academiei Române. De aceea, sărbătoarea Universității din București, la 150 de ani de la înființare, este și sărbătoarea noastră, a urmașilor acelor ardeleni care, trecând Carpații, s-au dus în țara-mamă, în acea primă „libertate românească” – după fericita formulă a lui Nicolae Iorga – menită de soartă, inclusiv denumire, să reconstituie unitatea politică a poporului al cărui nume îl purta. Țara Românească a avut, cel puțin de la Mihai Viteazul încoace, un destin unificator precis, reportat la întregul popor român. Etapele acestui destin s-au consumat la 1848-1849, la 1859-1866, la 1877-1878, la 1884 și la 1914-1918... În 1918, soarta poporului român se schimbă radical. Era ora astrală a românilor de pretutindeni. La 1 Decembrie 1918 se putea face un bilanț incredibil: teritoriile și poporul din afară unite cu vechea Românie în acel an reprezentau mai mult decât vechea țară; cu alte cuvinte, Regatul

României de la finele anului 1918 crescuse mai mult decât de două ori; unii spuneau că nu provinciile istorice se uniseră cu Vechiul Regat, ci acesta cu provinciile care formau România din afară. Cei care nu înțeleg acest lucru cer, animați de multă suficiență în gândire, schimbarea zilei naționale, fără să vadă că 1 Decembrie 1918 marchează nu unirea Transilvaniei, ci însăși formarea Țării în granițele sale firești.

Cel mai greu de integrat în România era, firește, Transilvania, privită în sens larg, cu Banatul, Crișana și Maramureșul. Erau singurele teritorii locuite în majoritate de români, care, de circa un mileniu, de când avusese domnia – în chip legendar și mitic, peste o frântură de loc din preajma Clujului – „Gelou, un anumit român”, nu mai aveau viață politică și organizare românească. Ardealul fusese pentru români și din punct de vedere românesc, secole la rând, o țară de „sate și preoți”, cum notase bine același vizionar Nicolae Iorga. Ținuți intenționat la periferia societății și discriminați prin lege sau prin măsuri cu valoare de lege, românii își văzuseră confiscată majoritatea bunurilor lor imobiliare, majoritatea instituțiilor și prerogativelor. Aflați în atare situație, firește că s-au înverșunat și s-au înrăit, încercând adesea să-și reia cu forța ceea ce considerau că era, de drept și de fapt, al lor. Fiindcă li se luau mai toate roadele muncii, au trecut la viața de subzistență, producând doar strictul necesar și ducând o viață modestă, demnă de milă. Au fost, de aceea, numiți în înscrisurile oficiale ale stăpânirii „hoți”, „răufăcători”, „leneși” sau „murdari”. Prin repetarea tuturor acestor fapte timp de generații, în cadrul unei propagande bine orchestrate începând cu epoca modernă, românii au dobândit mentalitate de supuși, ajungând să creadă, mulți dintre ei, că sunt născuți inferiori, slabi, fără calități. Dimpotrivă, minoritatea conducătoare sau națiunile recunoscute de lege au dobândit repede mentalitate de stăpâni, fiind animate de convingerea că sunt rase superioare și dominante pentru eternitate, „civilizatori ai Bazinului Carpatic”, dotați cu harul de a administra, organiza și crea valori spirituale. Crearea Universității moderne clujene, cu limba de predare exclusiv maghiară, la 1872, a reprezentat, între altele, și o sfidare teribilă la adresa românilor transilvani, care formau două treimi din populație și care erau considerați incapabili de civilizație și de cultură autentice.

După 1918, șocul vechilor stăpâni a fost comparabil cu un adevărat cataclism natural. Cum să ajungă supușii lor modești și proști, buni numai de muncă brută, stăpâni peste Transilvania, perla coroanei ungare, vatra bogățiilor naturale, leagănul culturii elitare? S-a scris imediat despre incapacitatea genetică, funciară a românilor de a administra această „patrie

ungară”, de a organiza o viață instituțională decentă, de a duce mai departe marile realizări îndeplinite sub dubla monarhie. Dar cea mai mare sfidare pentru clasa intelectuală a vechiului regim a fost Universitatea românească, aceea fondată în 1919 și pe care Vasile Pârvan a numit-o „Universitatea Națională a Daciei Superioare”. Cum să creadă românii că pot să se ridice la înălțimea marilor savanți care au ilustrat universitatea ungară, fondată la 1872?

Și iată că, după zece ani de funcționare, când s-a tras o linie și s-a făcut un bilanț, Universitatea clujeană românească, numită acum oficial „Regele Ferdinand I”, era una dintre cele mai bune din Europa Centrală, cu profesorii și studenții ei, în cea mai mare parte „valahi”. Cum s-a putut realiza această minune? Mai întâi, pentru că nu există popoare superioare și inferioare, ci numai popoare care au șanse variabile de a-și pune în valoare capacitățile, după un număr de parametri favorabili sau defavorabili. În al doilea rând, Universitatea din Cluj a fost rodul energiilor creatoare reunite ale întregii elite românești, nu numai al celei din Transilvania. Au venit atunci la Cluj personalități din întreaga Românie întregită, mai ales de la București, Iași și Cernăuți, adică de acolo de unde tradiția academică și universitară românească era veche, verificată și glorioasă. Primul rector, Sextil Pușcariu – cel mai mare lingvist român din toate timpurile – deși ardelean prin naștere, venea de la Cernăuți și fusese singurul profesor român ajuns decan sub regimul austro-ungar. Vasile Pârvan și Nicolae Iorga – primul cel mai important arheolog, al doilea cel mai mare istoric – veneau de la București, dar erau moldoveni de origine. Și enumerarea poate continua pe multe pagini. Totuși, făcând un calcul sec, dar precis, constatăm un fapt deosebit: cei mai mulți profesori veniți să ridice Universitatea Clujului după fondare, exceptându-i pe transilvăneni, veneau de la Universitatea din București sau erau formați acolo, la lumina marilor dascăli și a marilor școli. Tot ceea ce dăduse Ardealul de-a lungul timpului, revărsându-și preaplinul spre sud și est, în țările românești în care și conducerea politică era românească și unde națiunea noastră de simțea ocrotită, se întorcea acum la matcă înzecit.

De aceea, astăzi, la un secol și jumătate de la refondarea modernă, sub principiile vizionar Alexandru Ioan Cuza, aducem din capitala Transilvaniei cel mai curat și mai profund prinos Universității din București, întru valorile supreme comune pe care le împărtășim, le promovăm și le preamărim împreună.

Vivat, crescat, floreat!

Cluj-Napoca, 16 iulie 2014

Acad. Ioan-Aurel Pop

